

KS. ANDRZEJ KWAŚNIEWSKI* – LUBLIN

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ ARCHIWUM DIECEZJALNEGO IM. BŁ. WINCENTEGO KADŁUBKA W KIELCACH ZA ROK 2021

Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach jest stowarzyszeniem katolickim, działającym od 2012 roku. W czasopiśmie „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” oraz „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” corocznie zamieszczane są sprawozdania z prac podejmowanych zgodnie z misją towarzystwa, określoną w statucie. Ostatnie opublikowane sprawozdania dotyczyły roku 2020 (tam informacje bibliograficzne o wcześniejszej literaturze)¹. Prezentowane tu sprawozdanie dotyczy roku 2021, opiera się na literaturze i dokumentacji kancelaryjnej stowarzyszenia². Obok bieżącej dokumentacji istnieje obszerny zbiór protokołów, który stanowi corocznie zamkniętą jednostkę kancelaryjną w postaci pliku pdf³. Źródłem do działalności towarzystwa są też informacje zamieszczane na jego Facebooku⁴.

* Ks. Andrzej Kwaśniewski – dr nauk humanistycznych w zakresie historii, adiunkt, Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, prezes Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach

e-mail: andrzej.kwasniewski@kul.pl

<https://orcid.org/0000-0001-7174-2122>

¹ A. Kwaśniewski, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2020*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (dalej: ABMK), 117 (2021) s. 197-213; L. Frączek, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2020*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” (dalej: ŚSAH), (2021) s. 317-321.

² Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach (dalej: TPADWKK), Dokumentacja kancelaryjna.

³ TPADWKK, *[Protokoły]. Wideokonferencje od numeru I do XX odbyte w 2021 r.*, oprac. M. Obara, ss. 471.

⁴ <https://www.facebook.com/towarzystwoprzyjaciolarchiwumdiecezjalnego> (dostęp: 1.10.2022); <https://www.facebook.com/groups/1655306088077804> (dostęp: 1.10.2022); <https://www.facebook.com/oratoriumswietychdiecezjiekieleckiej> (dostęp: 1.10.2022); <https://www.facebook.com/>

Prace naukowe towarzystwa podjęto w ramach programu „Rola Kościoła jako wychowawcy i stróża kultury narodowej”, zainicjowanego w 2013 roku, mającego na celu badania nad kościelnymi dobrami kultury, głównie archiwaliami i zbiorami bibliotek historycznych. Formą prezentowania wyników badań były referaty wygłoszone w siedzibie stowarzyszenia, znajdującej się w Kurii Diecezjalnej w Kielcach na ul. Jana Pawła II nr 3. Partnerami merytorycznymi programu było Archiwum Diecezjalne w Kielcach, Wyższe Seminarium Duchowne w Kielcach i Wydawnictwo Jedność. Patronat medialny należał do gazety „Niedziela Kielecka”, Tygodnika eM oraz Radia eM Kielce. Każdy referat był zapowiadany ogłoszeniem w postaci cyfrowego plakatu upowszechnianego w internecie oraz drukowanego w wersji papierowej. Kolportaż ponad 30 plakatów do instytucji Kielc i okolic należał do prac wykonywanych przez Marię Splawę-Neyman.

W ramach programu w dniu 11 maja 2021 roku ks. dr Andrzej Kwaśniewski (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) przedstawił referat pt. *Ks. Adam Tomasz Paszkowicz (1784-1834). Organizator Archiwum Konsystorza Generalnego w Kielcach*. Spotkanie poprowadziła dyrektor Archiwum Państwowego w Kielcach Wiesława Rutkowska. Wystąpienie było podstawą do opublikowania biogramu postaci, która wniosła wkład w kielecką archiwistykę kościelną⁵. Wartość spotkania i przeprowadzonych badań polega na uzyskaniu wiedzy na temat administratora części diecezji krakowskiej na terenie dawnego Królestwa Polskiego. Działalność tego światłego urzędnika kancelarii konsystorskiej, posiadającego duże doświadczenie zdobyte w konsystorzach krakowskim i warszawskim, stanowi ważny etap w kształtowaniu się zespołu archiwalnego o nazwie Konsystorz Generalny w Kielcach.

W dniu 9 czerwca 2021 roku (Międzynarodowy Dzień Archiwów) referat pt. *Księgozbiór krakowskiego mieszczanina Wawrzyńca Korcza (zm. 1568)* zaprezentował prof. dr hab. Waldemar Kowalski (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach). Spotkanie poprowadził prof. dr hab. Krzysztof Bracha (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach). Wystąpienie prof. W. Kowalskiego związane było z jego pracami nad zawartością bibliotek prywatnych, oparte zostało na zapisie archiwalnym – spisie księgozbioru. Omawianie poszczególnych dzieł i profilu biblioteki prowadzi do lepszego rozpoznania kultury intelektualnej nowożytnej Polski. Zbiory biblioteczne obok zasobów archiwalnych to dwa podstawowe przedmioty zainteresowań stowarzyszenia.

Zainicjowany w 2020 roku (w warunkach covidowych) nurt działalności polegający na organizowaniu wideokonferencji twórczo rozwijał się również w 2021 roku. Obszerny zbiór protokołów obejmuje 20 spotkań⁶. Liczba wideokonferencji w 2021 roku była identyczna jak w roku 2020. Odbываły się dwa spotkania w miesiącu. Każde złożone jest zwykle z trzech referatów, trwa około trzech godzin i gromadzi kilkanaście osób. Referaty przygotowują członkowie i sympatycy

groups/194700014201450 (dostęp: 1.10.2022); <https://www.facebook.com/events/306145083723848/> (dostęp: 1.10.2022).

⁵ A. Kwaśniewski, *Ks. Adam Tomasz Paszkowicz (1784-1834) – organizator Archiwum Konsystorza Generalnego w Kielcach*, ŚSAH, 10 (2021) s. 291-297.

⁶ TPADWKK, [Protokoły].

towarzystwa. Godziny wieczorne we wtorki (od godz. 19.30) sprzyjają frekwencji osób pracujących i studiujących. Za sprawy techniczne odpowiada Maciej Terek, dokumentację w postaci protokołów sporządza Marian Obara.

Obszerna tematyka była prezentowana na spotkaniach, podczas których m.in. przybliżono życiorysy postaci historycznych – Jana Łaskiego Młodszeo i Pawła Popiela, omówiono wkład w dzieje regionu rodzin Dembińskich i Pusłowskich. Sporo miejsca poświęcono tematyce dziejów rodziny Wielopolskich, wykorzystując opublikowane *Wspomnienia z Chrobrza z lat 1938-1948* autorstwa Janusza Kucharskiego. Problemowo potraktowano tematy: Tadeusz Kościuszko w Winiarach, powstanie styczniowe na Ziemi Miechowskiej, bitwa korczyńska i cmentarz w Czarkowach oraz Pomnik Legionowy. Omówiono działalność księży: Józefa Zdanowskiego, Grzegorza Augustynika, Edwarda Gielniewskiego oraz Wincentego Bogackiego, twórcy czasopisma „Maryawita” (następnie „Jutrzenka”). W ramach tematyki biograficznej szczególnie miejsce poświęcono prześledzeniu i omówieniu itinerariów króla Władysława Łokietka oraz królowej Jadwigi. Cyklicznie (zgodnie z datami wspomnień w kalendarzu) przybliżane były życiorysy świętych, błogosławionych i sług Bożych działających na terenie obecnej diecezji kieleckiej: św. Andrzeja Świerada, św. Alberta Chmielowskiego, św. Jacka, św. Kingi, św. Królowej Jadwigi Andegaweńskiej, św. Jana Pawła II, bł. Wincentego Kadłubka, bł. Bronisławy, bł. Ludwika Rocha Gietyngiera, bł. Józefa Pawłowskiego, bł. Zofii z Maciejowskich Czeskiej, bł. Iwo Odrowąża, bł. Stefana Wyszyńskiego, ks. Piotra Skargi, ks. Mariana Łuczyka. Omówiono dzieje parafii: Mieronice, Stary Korczyn, Miechów, Pilica i Rokitno oraz dzieje klasztoru benedyktynów na Świętym Krzyżu. Podjęto tematykę polskiej kultury religijnej i przybliżono m.in. genezę i znaczenie nabożeństwa gorzkich żali. Z dziedziny historii sztuki omówiono gotycką kaplicę św. Marii Magdaleny w Miechowie, Hodegetrie krakowskie występujące na terenie diecezji kieleckiej oraz barokowe malarstwo Andrzeja Radwańskiego i Macieja Reichana (Rejchana) zachowane w Jędrzejowie, Nowym Korczynie i na Świętym Krzyżu. Z tematyki archiwów i bibliotek udało się przybliżyć kwestię inkunabułów i starodruków biblioteki benedyktynów świętokrzyskich. Największe zainteresowanie słuchaczy widoczne było przy omawianiu kwestii źródłowych związanych z księgami prestacyjnymi zachowanymi w Archiwum Państwowym w Kielcach. Inspiracje do podjęcia powyższej tematyki pochodziły często z indywidualnych zainteresowań uczestników forum, wiązały się z ich wyjazdami, zwiedzaniem czy udziałem w kulcie religijnym w sanktuariach diecezji⁷.

W misję towarzystwa wpisują się prace naukowe prowadzone przez inne podmioty i innych autorów. W drugim tomie słownika archiwistów kościelnych ukazały się dwa biogramy osób związanych z kielecką kancelarią konsystorską oraz archiwum⁸. Tematyka zdjęć w zasobie Archiwum Diecezjalnego w Kielcach

⁷ Por. K. Dobrowolska, *Czule spojrzenie Matki*, „Niedziela”, 63 (2021) nr 18 (wkładka kielecka), s. IV-V.

⁸ T. Gocel, *Mazurek Franciszek*, w: *Słownik biograficzny polskich archiwistów kościelnych* (dalej: SBPAK), t. 2, red. J. Marecki, Kraków 2021, s. 136-139; E. Hapak, *Storz Wawrzyniec*, SBPAK, t. 2, s. 177-179.

została zaprezentowana na ogólnopolskiej konferencji naukowej. Wystąpienie zaowocowało artykułem⁹.

Maria Dębowska (emerytowany pracownik Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych) wydała kolejne tomy kronik imbramowskich¹⁰. Ich edycja krytyczna jest kontynuacją dotychczasowych prac, które dotyczyły okresu staropolskiego. Kolejne tomy dotyczą epoki rozbiorów i niewoli narodowej. Za sprawą systematycznej pracy edytorskiej archiwalia norbertańskie z terenu obecnej diecezji kieleckiej (jednocześnie podległego Archiwum Diecezjalnemu w Kielcach) są udostępniane szerokiemu gronu odbiorców.

W związku z misją towarzystwa pozostają dwa artykuły na temat źródeł z epoki staropolskiej. Książd Jan Szczepaniak opublikował tekst na temat osiemnastowiecznych rubrycel diecezji krakowskiej i dołączył do niego obszerny katalog¹¹. Praca ta stanowi m.in. omówienie ważnego etapu kształtowania się elenchusa diecezji krakowskiej, który wpłynął na analogiczne wydawnictwo późniejszej diecezji kieleckiej. Artykuł Marcina Janakowskiego rzuca nieco światła na temat kancelarii kościelnych i pierwocin archiwistyki w Kielcach w epoce staropolskiej¹².

Na szczególną uwagę zasługuje artykuł ks. Michała Olejarczyka¹³. Dobra analiza muzykologiczna dotyczy źródeł fizycznie nieznanych, które zostały odnalezione przy okazji remontu. Zachowane obiekty są świadectwem poziomu kultury muzycznej kolegiaty kieleckiej w okresie baroku. Obszerny artykuł Piotra Kardysia przynosi wiedzę na temat ważnej jednostki archiwalnej z zespołu kolegiaty kurzelowskiej¹⁴. W niniejszym przeglądzie należy zauważyć pracę Waldemara Kowalskiego na temat prepozytury kieleckiej u progu reformy Soboru Trydenckiego¹⁵. Źródłowy charakter tego obszernego artykułu stanowi ważne odniesienie dla badań i refleksji na temat archiwaliów dotyczących przeszłości kościelnej Kielc i regionu.

⁹ A. Kwaśniewski, *Fotografie w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach*, ABMK, 117 (2021) s. 405-412.

¹⁰ *Kronika klasztoru norbertanek w Imbramowicach 1779-1785*, oprac. M. Dębowska, Kraków 2021; *Kronika klasztoru norbertanek w Imbramowicach 1785-1797*, oprac. M. Dębowska, Kraków 2021; *Kronika klasztoru norbertanek w Imbramowicach 1797-1804*, oprac. M. Dębowska, Kraków 2021; *Kronika klasztoru norbertanek w Imbramowicach 1804-1824*, oprac. M. Dębowska, Kraków 2021.

¹¹ J. Szczepaniak, *Zawartość i katalog rubrycel diecezji krakowskiej z lat 1735-1811 znajdujących się w księgozbiornym podręcznym Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie*, ABMK, 115 (2021) s. 471-502.

¹² M. Janakowski, *Compendium archivi Kielcensis – kilka uwag nad kieleckim archiwum i kancelarią zadworną biskupa krakowskiego Kajetana Sołtyka*, ABMK, 115 (2021) s. 131-147.

¹³ M. Olejarczyk, *Analiza muzykologiczno-historyczna XVIII-wiecznych partytur chóralnych i orkiestrowych znalezionych w bazylice katedralnej w Kielcach*, w: *850 lat katedry pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kielcach*, red. T. Gocel, B. Wojciechowska, S. Konarska-Zimmicka, Kielce 2021, s. 145-164.

¹⁴ P. Kardys, *Kopiarz kolegiaty kurzelowskiej z zespołu akt kolegiaty kurzelowskiej przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach*, „Kieleckie Studia Teologiczne”, 20 (2021) s. 41-73.

¹⁵ W. Kowalski, *Prepozytura kielecka w XVI stuleciu. Wierni i ich duszpasterze*, ABMK, 115 (2021) s. 197-251.

REFERENCES / BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach
Dokumentacja kancelaryjna.
[*Protokoły.*] *Wideokonferencje od numeru I do XX odbyte w 2021 r.*, oprac. M. Obara, ss. 471.

Opracowania

- Dobrowolska Katarzyna, *Czule spojrzenie Matki*, „Niedziela”, 63 (2021) nr 18, (wkładka kielecka), s. IV-V.
- Frączek Lech, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2020*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne”, (2021) s. 317-321.
- Gocel Tomasz, *Mazurek Franciszek*, w: *Słownik biograficzny polskich archiwistów kościelnych*, t. 2, red. J. Marecki, Kraków 2021, s. 136-139.
- Hapak Emil, *Storz Wawrzyniec*, w: *Słownik biograficzny polskich archiwistów kościelnych*, t. 2, red. J. Marecki, Kraków 2021, s. 177-179.
- Janakowski Marcin, *Compendium archivi Kielcensis – kilka uwag nad kieleckim archiwum i kancelarią zadworną biskupa krakowskiego Kajetana Sołtyka*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 115 (2021) s. 131-147.
- Kardyś Piotr, *Kopiarz kolegiaty kurzelowskiej z zespołu akt kolegiaty kurzelowskiej przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach*, „Kieleckie Studia Teologiczne”, 20 (2021) s. 41-73.
- Kowalski Waldemar, *Prepozytura kielecka w XVI stuleciu. Wierni i ich duszypasterze*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 115 (2021) s. 197-251.
- Kronika klasztoru norbertanek w Imbramowicach 1779-1785*, oprac. M. Dębowska, Kraków 2021.
- Kronika klasztoru norbertanek w Imbramowicach 1785-1797*, oprac. M. Dębowska, Kraków 2021.
- Kronika klasztoru norbertanek w Imbramowicach 1797-1804*, oprac. M. Dębowska, Kraków 2021.
- Kronika klasztoru norbertanek w Imbramowicach 1804-1824*, oprac. M. Dębowska, Kraków 2021.
- Kwaśniewski Andrzej, *Fotografie w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 117 (2021) s. 405-412.
- Kwaśniewski Andrzej, *Ks. Adam Tomasz Paszkowicz (1784-1834) – organizator Archiwum Konsystorza Generalnego w Kielcach*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne”, 10 (2021) s. 291-297.
- Kwaśniewski Andrzej, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2020*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 117 (2021) s. 197-213.
- Olejarczyk Michał, *Analiza muzykologiczno-historyczna XVIII-wiecznych partytur chóralnych i orkiestrowych znalezionych w bazylice katedralnej w Kielcach*, w: *850 lat katedry pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kielcach*, red. T. Gocel, B. Wojciechowska, S. Konarska-Zimmicka, Kielce 2021, s. 145-164.

Szczepaniak Jan, *Zawartość i katalog rubrycel diecezji krakowskiej z lat 1735-1811 znajdujących się w księgozbiorze podręcznym Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 115 (2021) s. 471-502.

Netografia

<https://www.facebook.com/events/306145083723848/> (dostęp: 1.10.2022).

<https://www.facebook.com/groups/1655306088077804> (dostęp: 1.10.2022).

<https://www.facebook.com/groups/194700014201450> (dostęp: 1.10.2022).

<https://www.facebook.com/oratoriumswietychdiecezjikielckiej> (dostęp: 1.10.2022).

<https://www.facebook.com/towarzystwoprzyjaciolarchiwumdiecezjalnego> (dostęp: 1.10.2022).

Słowa kluczowe: Archiwum Diecezjalne w Kielcach; kościelne dobra kultury; program naukowy „Rola Kościoła jako wychowawcy i stróża kultury narodowej”; środowisko naukowe